

MUTATMÁNY

HAZUCHA

H a r a m i a - c s ó k

czimü öt felvonásos vigjátékából.

NEGYEDIK FELVONÁS.

Szinhely: Szendei lakása.

(Vége.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Előbbiek, Kerla (úri öltözetben be lép.)

Kerla. Alázatos szolgálja. —

Szájhős. (Kerlát észre nem véve, Péterhez) Átkozott rossz szolga vagy; el kergetlek szolgálásomból. Még ő feleselni mér!

Kerla. (Magában) Ide jókor jöttem; ennek hasznát lehet venni. (Szájhőshöz) Kivántam tiszteletemet —

Szájhős. Mit morogsz megént magadban? hátadra verem a' tiszteletet. (Kerlát meglátva) Alázatos szolgálja! Örvendek, hogy szerencsém van. Tán már régecskén itt van kegyed? megbocsásson hogy észre nem vettem; az embernek olly sok baja van a' cseledekkel. (Péterhez) Te gaz fiu! csak ne láss szaporán dolgoz után — (Kerlához) Tessék helyet foglalni. Különösen örvendek. (Péterhez) Adj széklet te ostoba! (széklet nyújt) Itt van, tessék leülni. (Leülnek.)

Péter (folyvást foglalatoskodik.)

Kerla. Kivántam tiszteletére lenni tekintetes urnak, mielőtt tovább utaznám; de látom alkalmatlan időben jöttem.

Szájhős. Semmi, semmi! az igaz, lakodalmamra készülök, mert még ma ki akarok a' városból indulni, mint hogy holnap már helyben lenni kívánok; de egy kevés időt könnyen elszakaszthatok magamtól.

Kerla. Tehát az üdvözítő szent házasság oltárához?

Szájhős. Hála isten! ah, az ember olly nehezen kap egy rokon keblű nő teremtést e' romlott világban; pedig az ember már eleget élt magányosan, sokat tapasztalt és okosodott, és egy kis pénzzel is birván, kivánatos férj válhatik az emberből.

Kerla. A' nő sorsa boldog lesz, mert kegyedet mindenütt csak dicsérettel hallom említeni, 's épen azért ohajtám becses ösmeretséget elutaztam előtt ezennel továbbra is kikérni magamnak.

Szájhős. (Magában) Mély belátásu férfi! (Kerlához) Szerencsémnek tartom, ha valamivel szolgálhatok.

Kerla. Jó izléséről e' választása is tanúságot ad, mert Vilma kisasszony gyönyörű lányka, csak hogy egy kissé fiatal még, hiszen az ember anyját is leánynak nézné.

Szájhős. Majd öregebben néz ki, csak főköttöt tegyen. A' mi pedig a' téns asszonyt, kedves anyósomat illeti, ha mindig olly kellemes marad, feleségemnek csak épen azért nem lesz semmi oka a' feltésre, mivel épen feleségem.

Kerla. Szájhős ur, mint józan gondolkozásu férfi, kit élet pályáján már nem ábrándozás, hanem valódiság vezérel, bizonyosan nem felejtkezett el a' házasságban annyira megkivántató anyagi dolgokról? hogyan is kérdehetem ezt a' mátká bizonyosan leggazdagabb leány e' környéken?

Szájhős. Nem, bizony nem, sőt szegény, 's a' mi több anyna adósom ötven ezerig, mit még férjének kölcsönöztem intabulatióra. Hanem ez mind semmi! van nekem anyni pénzem, hogy akár ötven leányt elvehetnék teljes pompával. Aztán hogy adósom? ki nem adós nekem? mindent én tartok pénzel, nekem minden ember adós. Lássá kegyed — várjon csak egy kissé! (Egy fiókot hoz ki a' szomszéd szobából) Ez itt csupa kötelezmenyekkel van tele.

Kerla. Kéztük van az ötven ezerről szólló Kengyelitől is, ugyé? — Szájhős úr valóban boldog ember.

Szájhős. Csak az ember aztán az igit kikölcsönözött pénzeket vissza kaphatná. De higye el kegyed mai világban nincs boldogtalanabb ember, mint a' kinek sok pénze van, az egész világ kölcsönözésekkel kinozza őt, 's ha az ember a' visszafizetést kéri, vagy bármi csekély kamatot kíván, kereszténytelenek kiáltatik ki.

Kerla. Ez bizony sajnós. De hiszen a' mi Kengyelinét illeti, ő tőle, mint anyósától, ugy sem kívánná kegyed vissza?

Szájhős. Az ember csak ugy cselekszik, a' mint lehet, minthogy adósságotam egészen ugy sem kaphattam volna meg tőle, leányt veszem feleségül, 's ha leánya nem lett volna, őt magát is elveendém, mert pénzt nem örömet vesz az ember mai világban.

Kerla. (Magában) Ezt ugyan nehéz lesz megfognom, de ha egyik mód nem használ, majd segít a' másik. (Szájhőshöz) Szinte tolakodóvá leszek; de Szájhős úr e' hibámat magának tulajdonítsa, mert nemes bánásmódja egész nyíltszívűségre, és bizodalomra bírja az embert.

Szájhős. Oh tessék csak szólni; kegyedben egy nyilteszű férfit tisztelek, ki az embereket érdemei szerint becsüli, 's e' szép tulajdona annyira megszeretteté velem, hogy ha tovább itt mulatna, titkom sem volna kegyed előtt.

Kerla. Mit gondol kegyed, nem a' legjobb benyomást tenné e mind a' mennyaszszonyra, mind anyósára, ha menyegzője napján e' kötelezmény' átajándékozásával lenné meg őket?

Szájhős. Hm! a' tanács ugyan jó, szép oldalról tüntetne ki engem; de még sem használható. Mai világban ötven ezret! ejh uram, még énmagamnak sem ajándékoznék.

Kerla. Ez által pedig hitvesét a' hála érzelmei' által örök hű ragaszkodásra kötné magához.

Szájhős. Hadjuk azt; szeret ő engem a' nélkül is; nekem e' kötelezménnyel más terveim vannak.

Kerla. Az igaz, a' maga dolgait kiki legjobban átlátja, 's legokosabban cselekszik ha azt teszi, a' mit ő vél jónak; de előttem azon gondolat, mint hálálkodnék anya és leány, mint ölelné meg anyósa, mint csokolná mennyasszonya, igen vonzóznak látszik.

Szájhős. Szinte elcsábít kegyed illy festésekkel; de szívem erős, ki nem fog rajta kegyed.

Kerla. Isten mentsen meg, hogy szándékában megrendíteni iparkodjam, csak egyes ember' véleménye volt.

Szájhős. Azon hasztalanul iparkodnék; 's ha a' dolgot tovább vitatná, azt mondanám, egyet ért Kengyelinével.

Kerla. Mit uram? csábítgatónak vél?

Szájhős. Isten mentsen meg. —

Kerla. Ez tetemes sértés. —

Szájhős. Bocsánatot kérek. —

Kerla. Ha nem tekinteném azon tiszteletet. —

Szájhős. Oh felejtse el, ha megsértettem, szándékom legalább nem vala, 's hogy elégtételt adjak kegyednek, inkább egész tervemet a' kötelezmény iránt felfödözöm, sziveskedjék kegyed jó tanácsával segíteni rajtam.

Kerla. Örömet. Egy kissé fellobbantam. Meg bocsát kegyed, becsület dolgában nagyon érzékeny vagyok.

Szájhős. Felejtse el; kezet ide, hogy megbocsát. (Kezet fognak) Mit gondol tehát kegyed? a' dolog felül úgy is valamely mély belátásu ügyvéddel kellene értekezniem, 's ezt kegyedben bizonyosan feltaláltam: Kérem figyeljen: En anyósomon ezen adósságot meg nem vehetem, ha csak a' világ előtt egészen csuffá nem akarom tenni magamat; vagyona nem is ér annyit, hogy az egészet megfizethesse; de mivel az asszony szereti a' pompát, félek hogy még hátralévő kevés birtokát is fényűzésre költi. Hogy ezt ne tehesse, 's an-

nak legalább, a' mivel most bir, kezembe jutásáról bizonyos legyenek, egyezést kötök valamely hiteles emberrel, mintha e' kötelezményt már rég eladtam volna; azon bizonyos ember egy pár hét mulva előáll 's ez adósságát követeli, a' kötelezmény minden pontjában teljesen világos, 's így az asszony' jószága elfog adatni. A' vélt hitelező felveszi a' pénzt, én minden rágalomtól ment vagyok, 's utoljára még is minden az én erszényembe kerül.

Kerla. Hát szegény anyósát úgy elhagyná kegyed, szegénységnek, 's nyomornak kitéve?

Szájhős. Kérem, ne beszéljen úgy kegyed, én kegyeddel mint tapasztalt ügyvéddel közlöm a' dolgot; Anyósomat én magamhoz veszem, 's házam gondviselője lesz, élelmet és ruházatot kap, 's minthogy különben jó gazdasszony, pénzének hátralévő részét is beszolgálja, 's így én az egész summához hozzá jutottam, szép kis feleségecském is lesz, 's a' világ azonfelül még mint jó szívű embert fog magasztalni.

Kerla. (Magában) Várj semmirekellő, most kelepczébe foglak. (Szájhőshöz) Szent igaz, hogy a' gondolat magában nagyon jó, 's tanúsága Szájhős ur' mindenről gondoskodó elméjének; 's hogy megmutassam, milly vonzalommal vagyok kegyedhez, a' kötelezményt ha tetszik, magam fogom átvenni.

Szájhős. Ez által hálára kötelez kegyed, mellyről nem is fogok elfelejtkezni. Az egész dolog különben semmi fáradságba nem kerül, de azért én tudom, mivel irtozom szivessegeért; igaz ugyan, hogy én könnyen találnék embert, ki e' dolgot egy pár forintért felválolná; de az elsőseg kegyedé legyen.

Kerla. Mikor fogjuk az egész dolgot világosságba hozni? ha tetszik én most is kész vagyok.

Szájhős. Szeretném, ha a' kötelezmény az összeesküvés előtt már kimenne kezemből, így legalább jó lelkiösmérettel, — mert a' lelki ösméret drága kints, erre gondot kell viselni, — elmondhatnám akármikor, hogy még mielőtt leányát elvettem, már nem volt kezemben a' kötelezmény. De — könyörögök — egy kis irást — csak egy sort. —

Kerla. Oh szivesen, szivesen, hisz ez a' dologhoz tartozik.

Szájhős. (Író eszközöket nyujt) Itt minden.

Kerla. (Leül és ir.)

Szájhős. (Miután az imént hozott fiókból a' szóban forgó kötelezményt magához vette, a' fiókot a' szomszéd szobába vissza

viszi, 's azt gondosan becsukja) Péter! kész vagy e már te gaz jószág? imént nem kaptad ki a' neked szánt ütlegetet, ezt bérédbül levonom. (Magában) Át adjam e a' kötelezményt? ejh! ez fontos dolog, elszeleskedtem magamat, ez pedig bővebb megfontolást kíván. (Kerlához, ki a' leirt nyugtatványt nyújtja) Bocsánatot, nem haragszik meg kegyed — azt gondoltam —

Kerla. Mit? játszik kegyed szavaival? Meg másolja szándékát?

Szájhős. Isten mentsen! csak úgy velem, egy pár tanú előtt —

Kerla. Ha éppen úgy tetszik, mikor?

Szájhős. Minél előbb; de most már indulni akarék.

Kerla. Holnap tehát kün a' puszta?

Szájhős. Minden bizonnyal.

Kerla. Hozzon kegyed tanukat, kik nyugtatványomat alá írják. De holnap bizonyosan! a' kötelezményt kihozta magával!

Szájhős. Itt van, minden bizonnyal.

Kerla. Én kegyednek javát akarom, 's azért hallja: ha a' kötelezményt másnak szándékozik adni, ha ki nem hozza magával, én az egész dolgot elárulom.

Szájhős. Az istenért? csak tréfál kegyed. Ime, itt szemei előtt teszem zsebembe a' kötelezményt, kiviszem magammal. (Zsebibe teszi.)

Kerla. (Magában) Most kezembe vagy vén róka.

Szájhős. Mi tetszik?

Kerla. Örülök nagyon hogy kegyednek e' szolgálatot tehettem. De — Villám, és háboru! a' kötelezményt itt ne hagyja!

Szájhős. Kegyed egész tűzbe jó, annyira kívánja javamat. Hogy a' dologrul teljes bizonyosságban legyen, most egyenesen indulok hazulról. (Az ajtókat sorra próbálgatja) minden jól van. E' szobából semmit sem vihetnek el. Ha tetszik, együtt mehetünk, hogy a' dolog felül annál bizonyosabb legyen kegyed.

Kerla. Örömmel fogadom szives ajánlását.

Szájhős. (Péterhez) Te ostoba! tégy meg mindent okosan, a' mit mondok. Az öreg Kata itthon marad, 's a' házra gondot fog viselni. Hija el még a' vén Istókot is, 's a' sánta Miskát, 's hárman őrizzek a' házat éjel nappal. Enniök lesz, ott a' ceseléd kenyér, 's a' kertbül a' lehult gyümölcsnek felét elkölthetik; de a' fűrül ne vegyenek, mert azt mind megolvastam; még haza jövök addig nem lesz szél. Ezt már mind megmondtam nekik; de te még egyszer megmondhatod. A' ládákat poruld fel okosan, te filkó! 's ezt a' szobát zárd be, 's a' kulcsot majd át adod nekem. Én a' hidnál fogom a' hintót várni; még ma kiindulunk Szegedről. (Kerlához) Ha úgy tetszik. (Szájhős, Kerla el).

TIZEDIK JELENÉS.

(Péter egyedül.)

A' hidnál vári a' hintót? asztán a' Péter hátát mög püföli? mög még azt mondi, hogy a' többit a' beremtől levoni? de inkább adja ki neköm a' ütlegetet mind, bizony a' bérembül ne vonja le pödög. Tudi már a' én hátam, mit köll akkor csinálni, ha ütik. A' korcsmáros pödög nem ad bort, ha bérömet le vonik bizony. A' hidnál vári a' hintót? hát jól van biz a'; hihihi! hát mért nem mondi a' lovaknak, mert a' hintót nem én húzom, hanem a' lovak, tüzes, meg a' darú, azok is csak akkor, ha öléb befogik őket. Szöröttem én látni volna, ha én ütöm a' ő hátát, mit mondott akor volna? — Én magyar önbőr vagyok; ha a' én hátamat, ezt ni, ezt a' hátamat, mög püfölik, akor én nem csinállok semmit, vagy ha csinállok is, rosszul csinállok. Rosszul csinállok biz én, asztán a' tögölyt sem kenöm mög, had nyikorogjon; pödög bizony szaladnak majd a' fiuk utánunk, és kiáltják: ott mögye Péter mög a' viza, ni hogy nyikorög a' keröke — hihihi! — Törjön kétfelé a' nyaka, a' ki a' én hátamat üti. Pödög bizony hadd üsse, mert ha fölfordul is, én nem sögitek rajta, hadd feküdjön ott a' sárban, én csak nevetök, ugy nevetök ni hihihi! most hát mög mondom, hogy mögyök, mögyök és pödög a' hintoval, mert ha a' hidnál sokáig rám vár; mögint ütődik a' hátom; bizony a' én hátam husbúl van pödög mög a' csont is van benne, asztán én még nem haltam mög, és fáj is, mikor a' hátomba a' csontot mög a' hust ütik. (Az uti ládával ki indul.)

(Vége a' negyedik felvonásnak.)

N I N Á H O Z.

Romvay-tul.

Földnek szép virágin

A' langy szelletek,

Csókolódzva hogyha

El-ellejtenek:

Egymásnak susogják

Édes titkukat,

'S háborítlan élík

Boldogságukat.

Ó lány, szüm' virága! —

Napon-éjen át,

Halld ifju keblemmek

Égető titkát:

Mellyet elvisz hozzád

Keblem' sóhaja,

'S ez, — a' lángoló 's hü

Szerelem maga.

MAGYAROSODÁS.

Győr tavaszhoz 22kén 1838.

Még alig érkeztem meg Győrbe, azonnal siettem az első vagyis jelesebb kávéháza a', „Természet“ című folyó iratot olvasandó, de a' Jelenkoron kívül egy magyar hírlapot sem láttam; ha ezt valaki mondotta volna, soha sem hiszem vala; mert e' jeles és csinos kis várost sokkal kifejlődöttebb népünk tartottam.

Ha a' tervben levő Bécs-győri vasút létesülend, szebb szerepet játszik e' városka, mint nála sokkal nagyobbak és népesebbek. A' tapasztalásnál nincs biztosabb 's hitelesebb tanító. En eddig úgy vélekedtem, hogy Győr a' magyar városok közé számítandó, de ez alkalommal tapasztalásom az ellenkezőrül győzött meg.

Ennek bebizonyítására úgy hiszem elég azt említenem — azon kívül mit főlebb mondek, hogy egy magyar újságnál többet nem láttam — hogy a' színház sokkal jobban meg van telve midőn német színészek játszanak, mint mikor magyarok; 's hogy akármely magyar színészársaság sem képes itt olly hosszán létezni mint egy német társaság. Jelenleg is németek adnak mutatványokat; én bementem, 's meg kell vallanom, hogy elég néző 's hallgató vala.

Erre ugyan azt felelhetné valaki, hogy a' színház közönségéről 's a' kávéházban hiányzó magyar hírlapok után nem ítélhetni biztosan, magyar e' valamely város vagy német; mert ugy Czeglédet, Szolnokot, Debreczent és más városokat is németeknek kellene mondanunk, mivel ezek kávéházaiban is néhány év előtt csak német újság vala látható, 's csak a' kávévagy fogadós izlésetől, 's belátásától függ; ő ollyan újságot járat milyen neki tetszik, ez szabadságában áll. Kénytelen vagyok ezen ellenvétést helyesleni, ámbár azt mégis gondolom, hogy ha a' vendégek mást ohajtanának olvasni, kedvükért másokat járatna, olyanokat, millyeneket ohajtanak.

Másik ok, mellynél fogva Győrt inkább német mint magyar városnak nevezhetni, az, hogy utczáinak nevei két nyelven vannak fölírva, épen úgy mint Budapesten; már pedig azt csak senki sem merné állítani, hogy Budapesten a' magyarok száma nagyobb a' németekénél. A' hol pedig nagyobb a' németek száma azt igen természetesen a' többségnél fogva inkább a' német városok közé kell számíttanunk. Meglehet hogy ez előítélet, 's talán csak szokásból történik. Ki tudja, hogy majd ha Pest egészen megmagyarosodik, nem íratik e' az utcák neve mégis csupán megszokottságból két nyelven? — E' szerint Győrt érdeklő véleményem természetesen hibás volna.

De van még egy okom arra, hogy Győrt inkább német városnak nevezem, 's ez talán legnyomósabb. Tudni illik az isteni szolgálat. Két belvárosi és egy külvárosi egyházban tartatik csak magyarul az isteni szolgálat, a' többi hatban németül. En ezt eldöntő oknak állítom, de némelly győriek azt felelik rá, hogy „Semmiképen sem elegendő ok, mivel mind a' mellett is hogy több templomban tartatik az isteni szolgálat németül, több magyar lakja Győrt mint német; 's azok is kik mint németek telepedének itt meg, közönségesen tudják a' magyar nyelvet, tehát ezeket is a' magyarokhoz számíthatván, következőleg több a' magyarság. Mintha bizony azért németnek kellene városunkat nevezni, mivel több templomban énekelnek németül. Hiszen Székes-

fehérvár csakugyan igazán magyar város, utczái neve is csupán magyarul van írva, 's mégis szinte több helyen énekelnek németül egyházaikban mint magyarul. De hát mivel legfőbb isteni szolgálatunk a' szent mise latán nyelven szolgálatik, azért latánoknak neveztetünk e' Bizony megbocsásom kegyed, de ítélete városunkról, vagyis magyarságunkról nem alapos.“ Ime ismét lerontott véleményem; mert a' fontosabb oknak csak ugyan engednem kell.

En magam is megvagyok arról győződve, hogy a' kávéházban levő vagy nem levő egy pár vagy néhány újság nem határozza meg egy városnak magyarságát vagy szellemi fejlődöttségét; mert e' szerint azt kellene mondanunk, hogy Bécsben az „Alser“ nevű külváros szinte magyar, mivel egyik kávéházában anyi magyar újság van, mennyi egy magyarországi kávéházban sines; de ezt csak azért irám, hogy egy levelet nagy bajjal betölthessek, mivel más semmi nem jutott eszembe. Ha a' vidékleírás-hoz értenék, ugy Győr fekvéséről egy hosszú levelet tölthetnek be, mert a' kis Duna, Rába 's Rábaza folyók itt szigeteket képeznek, következőleg szép lehetne Győr vidéke, ha a' természetet mesterség is segíténé.

Nem méltó ugyan e' csekélység hogy folyó iratba tétessék, de buzdítson kegyed, hogy jó biz az, 's vegye föl lapjaiba, ezt tevén neki bátorodva majd a' vasutakról, vagy akarám mondani, a' még csak leendő vasutakról egy igen derék értekezést fogok kegyed lapjaiba készíteni. Kegyed tisztelő barátja.

KÓDORGI.

Megcsalódás. Pestnek romladozott utcáin 's bedűledezett házak omladékai közt a' figyelmes nézelődőnek valami különös tűnik szemébe.

A' házaknak egy igen nagy része olly csodálatosan rogyott össze, hogy az utcára szolgáló fal épen áll, holott a' belső részek egészen leporhadtak. — A' jámbor építők azt gondolták, hogy csak azon részt kell jól 's derekasan építeni, melyly utcára szolgál, 's mellyet az emberek látnak, de milly szörnyen megcsalódtak. Ezen ártatlannak tetsző szemfényvesztési csaláságoeska eláradottnak látszik az építésen kívül minden más egyében is. A' sok közül csak egyet említek meg. Az erény, mellyen az emberi szilárdságnak rendületlenül kellene alapulnia 's állania, épen illy gyöngéven szokott épülni; csak az utcái részekre ügyelnek, csak külső szint adnak neki, 's ha egy zivatár jó, azonnal öngszerezgyik. E' veszély nagy leczkeül szolgálhat mind az anyagi, mind pedig a' szellemi építőknél; mert illy borzasztólag okulva fontolóra veendik, hogy nagy, igen nagy erő kívánatik arra, hogy az elemekkel szembeállni lehessen. Milly könnyen omlottak le némelly házak e vizárnak csak érintésére is, 's milly könnyen lesujt csak csekély viszontagság is némelly ugnyezett erényhősöket! — Egy kissé hosszabb idő 's több fáradság kívánatik biztos alap tételére 's rendületlen falak emeletére, de a' jutalom el nem marad. A' milly önmegelégedéssel nézi a' sértetlen ház birtokosa körültei sárhalmok közt tulajdonát fenálni: épen olly, sőt szebb erzés támad az erényesben, midőn mellette a' piczinyek lerokadnak.

Nevezetesség. E' napokban Győrött T. Lakner tanácsnoknak özvegye halt meg 107dik évében. Különös, hogy rövid pályájú korunkban illy esetet már nevezességül kell közlenünk.